

Orijinal araştırma (Original article)

İzmir'de Bilim Fuarı ve Eğitim Bilim Şenliği katılımcılarının böceklere bakışı

Serdar TEZCAN ^{1*}

Nilay GÜLPERÇİN ²

Summary

The outlook of the participants joining the Science Fair and Education and Science Festival in Izmir, Turkey on insects

This study contains the results of two questionnaires carried out evaluate the viewpoints of participants on nature and insects. The first questionnaire was carried out at Science Fair with the participation of 2030 people in 2003 and the second one was conducted at Education and Science Festival with the participation of 913 people in 2004 in Izmir, Turkey.

It was understood that according to the evaluation of participant profile, the rate of sexuality was equal; the rate of participants under 25 years old was over 90%; the rate of secondary level school students was 40-49%.

When the viewpoints of the participants on insects with their tendencies were studied, it was also understood that among the participants; the rate of those who keep insects at home was rather low (22-23%); but despite the controversial criteria mentioned above the willingness of those who would like to keep insects and pets at home is rather high (56-57%). While the rate of those who would like to collect insects was 51-53%, the rate of those who would like to take part in the activities arranged on nature and insects is 65-70%. Whereas 37-38% of the participants felt afraid of the insects and hated them at the same time, 19-20% of them claimed that they have found them as lovely and interesting creatures.

When these results were evaluated all together it was concluded that the participants demonstrated great interest in living creatures and nature and they all wanted to be in intimate contact with nature, that they all have been aware of the nature and insects, but they had been approaching this particular world cautiously. It is quite obvious that these activities which aim at making people appreciate the science and nature should be supported and promoted. Primarily education programmers and following them those who are engaged in the field of natural sciences and entomology

¹ Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Bitki Koruma Bölümü, 35100 Bornova, İzmir

² Ege Üniversitesi, Tabiat Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi, 35100 Bornova, İzmir

* Sorumlu yazar (Corresponding author) e-mail: serdar.tezcan@ege.edu.tr

and such like organizations should take the required responsibility and consideration. It is high time we created new generations who are conscious of the environment, nature and insects.

Key words: Science fair, education festival, insect, nature, questionnaire

Anahtar sözcükler: Bilim fuarı, bilim şenliği, böcek, doğa, anket

Giriş

Bilimin topluma sevdirmesi amacıyla önceleri dar çevrelerde düzenlenen bilim fuarları, bilim şenlikleri veya eğitim şenlikleri son yıllarda yaygınlaşmaya başlamıştır. Başlangıçta özel okullarda yürütülen bu etkinliklerin, resmi kurumların da aktif katılımı ve yönetimiyle giderek yaygınlaştığı ve yerel yönetimlerin de bu etkinlikleri desteklediği görülmektedir.

Bunlar arasında İstanbul Bilim Merkezi Vakfı, Deneme Bilim Merkezi, İzmir Büyükşehir Belediyesi ve Ege Üniversitesi işbirliği ile ilk kez 2003 yılında geniş tabanlı olarak İzmir’de düzenlenen Bilim Fuarı’nın büyük önemi bulunmaktadır. Bu fuar sayesinde toplumun değişik kesimlerinin bilimle buluşması gerçekleşmiştir.

Bilimi topluma ve özellikle de öğrencilere sevdirmeye yönünden büyük önem taşıyan diğer bir etkinlik ise 2004 yılından beri İzmir İl Millî Eğitim Müdürlüğü ve İzmir Büyükşehir Belediyesi’nce yürütülen Eğitim Bilim Şenlikleridir. Bu etkinliklerde öğrenciler yaratıcılıklarını arkadaşları, öğretmenleri ve diğer toplum kesimleriyle paylaşabilme olanağı bulmakta ve bu etkinlikler öğrenciler üzerine olumlu etkiler sağlamaktadır.

Gerek 2003 yılında düzenlenen Bilim Fuarı’na ve gerekse 2004 yılında gerçekleştirilen 1. Eğitim Bilim Şenliği’ne yapılan davetler üzerine “Prof. Dr. Niyazi Lodos Böcek Müzesi (LEMT)” olarak birer stant ile katılmış ve toplumun, doğanın önemli öğelerinden olan böceklerle daha sıcak bir ilişki kurabilmesi yönünde adım atılmıştır. Prof. Dr. Niyazi Lodos Böcek Müzesi, Türkiye’nin en zengin böcek müzesidir. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bitki Koruma Bölümü’nde bulunan bu müzede, Türkiye’nin değişik yörelerinden son 50 yılda toplanmış yaklaşık 5 milyon böcek örneği bulunmaktadır (Tezcan et al., 2006). Bilimsel araştırmacıların yanı sıra öğrencilerin ve böcek severlerin ziyaret edebildiği müze, değişik etkinlikler aracılığıyla toplumla ilişki kurmaktadır. Bu etkinliklerden Bilim Fuarı ve Eğitim Bilim Şenliği süresince açılan stantlarda, böcekler ve doğadaki böcek çeşitliliği hakkında bilgi verilmiştir. Böcek koleksiyonundan kesitlerin sunulmasına ek olarak, böcek toplama yöntemleri, mikroskop altında böceklerin incelenmesi, canlı böcek kültürleri, böcek pulları ve böcek resimlerinin çizimi gibi konularda da katılımcılara bilgiler aktarılmıştır. Her gün binlerce kişinin ziyaret ettiği ve katılımcıların yoğun ilgisini çeken stanttaki görüşmelerin odağını oluşturan konulara ilişkin ayrıca birer anket uygulanmış; bu anket sonuçlarının irdelenmesi ve ilgili kesimlerce paylaşılması amacıyla da bu makale hazırlanmıştır.

Yöntem

Çalışmalar 2003 ve 2004 yıllarında iki ayrı etkinlikte gerçekleştirilmiştir. Bunlardan ilki İzmir Kültürpark'ta 06-19 Ocak 2003 tarihleri arasında yürütülen **Bilim Fuarı**'dır. Bu etkinliğe tahminen 100 000 kişi katılmıştır (Anonymous, 2003). İkinci etkinlik ise yine İzmir Kültürpark'ta 03-05 Haziran 2004 tarihlerinde yürütülen **1. Eğitim Bilim Şenliği**'dir. Bu etkinliğe 80 000 kişinin katıldığı tahmin edilmektedir (Anonymous, 2004). Prof. Dr. Niyazi Lodos Böcek Müzesi (LEMT) her iki etkinlikte de birer stantla yer almıştır.

Anketlerin yapılması

Hazırlanan anket formları stantları ziyaret edenlerin kolayca görebileceği masalara bırakılmış ve dileyen ziyaretçilerin formları doldurabileceği belirtilmiştir. Doldurulan formlar toplanarak ön düzenlemeden geçirilmiş ve daha sonra değerlendirilmiştir. Her iki etkinlikteki anketlerde aynı sorular sorulmuştur.

Anketlerin içeriği

Yapılan anketlerdeki soruların bir kısmı katılımcı profilini belirlemeye yöneliktir. Bu bölümdeki sekiz soruyla katılımcının adı, soyadı, yaşı, cinsiyeti, öğrenci olup olmadığı, okuduğu okul ve sınıfı, meslek sahibi olanların mesleği gibi konular hakkında bilgi toplanmıştır. Anketlerdeki soruların ikinci grubu ise katılımcıların doğaya ve böceklere bakış açılarını belirlemeye yöneliktir. Bu kapsamdaki sorularda, katılımcıların böcek besleyip beslemediği, beslenen böceklerin neler olduğu, böcek koleksiyonu yapılıp yapılmadığı öğrenilmeye çalışılmıştır. Ayrıca böcekler konusunda daha ayrıntılı bilgi sahibi olmak için kurs ve konferanslara katılma isteğinde olup olmadıkları sorulduktan sonra, "böcek" sözcüğünün onlarda yarattığı ilk çağrışımın ne olduğu da öğrenilmiştir.

Anketlerin değerlendirilmesi

Etkinliklerin tamamlanmasından sonra tüm anket formları tek tek gözden geçirilmiş ve her iki etkinlik için tüm formlar değerlendirilmiştir. Değerlendirme sırasında, aynı seçeneği ifade edenlerin, toplam anket katılımcısına göre oransal durumları ortaya konmaya ve popülasyonun eğilimleri hakkında bilgiler edinilmeye çalışılmıştır. Genellikle % 1'in altındaki oranlarda ortaya çıkan eğilimlere, oransal olarak yer verilmesine gerek duyulmamıştır.

Bulguların sunumunda öncelikle katılımcı profiline ilişkin bilgiler yer almıştır. Ardından katılımcıların eğilimlerinin ve canlılara bakış açılarının belirlenmesi gelmiştir. Sonuçların değerlendirilme aşamasında her soruya verilen yanıtlar Bilim Fuarı ve Eğitim Bilim Şenliği için ard arda ele alınmış, daha sonra diğer sorulara geçilmiştir. Bu sayede her iki etkinliğe katılanların profilinin karşılaştırılabilir şekilde ortaya konmasına çalışılmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Anket çalışmalarına ilişkin bulgular aşağıda iki bölüm halinde sunulmuştur.

Katılımcı profili

Anketi değerlendirilen katılımcı sayısı Bilim Fuarı'nda 2030 ve Eğitim Bilim Şenliği'nde 913 olmak üzere toplam 2943 kişidir.

Katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımı Çizelge 1'de verilmiştir.

Çizelge 1. Katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımı

Yaş grupları	Bilim Fuarı		Eğitim Bilim Şenliği	
	Sayı	%	Sayı	%
5-6	5	0,25	0	0,00
7-10	278	13,69	83	9,09
11-15	1041	51,28	583	63,86
16-20	364	17,93	174	19,06
21-25	122	6,01	9	0,99
26-30	52	2,56	13	1,42
31-35	44	2,17	13	1,42
36-40	41	2,02	10	1,10
41-45	27	1,33	12	1,31
46-50	29	1,43	14	1,53
51-55	10	0,49	2	0,22
56-60	9	0,44	0	0,00
61-65	4	0,20	0	0,00
66-70	3	0,15	0	0,00
71-75	1	0,05	0	0,00

Katılımcılar içinde 11-15 yaş grubuna giren öğrenciler Bilim Fuarı ve Eğitim Bilim Şenliği'nde sırasıyla % 51,28-63,86'lık oranla ilk sırada yer almıştır. Bu yaş grubunu % 17,93-19,06 oranlarıyla 16-20 yaş grubundaki katılımcılar izlemiş ve daha sonra ise 7-10 yaş grubuna giren öğrenciler (% 9,09-13,69) yer almıştır. 25 yaş üzerindeki katılımcıların oranı ise Bilim Fuarı'nda % 10,84 ve Eğitim Bilim Şenliği'nde % 7,00 düzeyinde gerçekleşmiştir. Her iki etkinliğin de ağırlıklı katılımcı kitlesini 25 yaş altındakiler oluşturmuştur.

Katılımcıların cinsiyetlere göre dağılımı ise Çizelge 2'de görülmektedir.

Çizelge 2. Katılımcıların cinsiyetlere göre dağılımı

Bilim Fuarı				Eğitim Bilim Şenliği			
Kız		Erkek		Kız		Erkek	
Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1006	49,56	1024	50,44	464	50,82	449	49,18

Çizelge 2 incelendiğinde kız ve erkek katılımcı oranları arasında önemli bir farklılığın bulunmadığı ve eşit denilebilecek oranlarda ankete katılımın gerçekleştiği görülmüştür.

Bu katılımcıların arasında öğrencilerle birlikte başta veliler ve öğretmenler olmak üzere öğrenci olmayanlar da bulunmaktadır. Bunların sayısal durumu ise Çizelge 3'te verilmiştir.

Çizelge 3. Katılımcıların öğrencilik durumları

Öğrencilik durumu	Bilim Fuarı		Eğitim Bilim Şenliği	
	Sayı	%	Sayı	%
Öğrenci olan	1394	68,67	696	76,23
Öğrenci olmayan	636	31,33	217	23,77

Katılımcılar içinde öğrencilerin oranı Bilim Fuarı'nda % 68,67 iken, Eğitim Bilim Şenliği'nde % 76,23'tür. İkinci etkinliğin öğrenci ağırlığının daha fazla olduğunu belirtmek mümkündür.

Anketlere yanıt veren öğrenciler okudukları okullara göre değerlendirildiğinde Çizelge 4'teki durumla karşılaşmıştır.

Çizelge 4. Ankete katılan öğrencilerin okudukları okulların dağılımı

Okul	Bilim Fuarı		Eğitim Bilim Şenliği	
	Sayı	%	Sayı	%
İlköğretim	166	64,84	129	61,14
Lise	81	31,64	75	35,54
Üniversite	9	3,52	7	3,32

Bilim Fuarındaki ankete, 166 farklı ilköğretimokulu, 81 farklı lise ve 9 farklı üniversiteden öğrenci katılmıştır. Eğitim Bilim Şenliğindeki ankete de katılım benzer şekilde gerçekleşmiştir (Çizelge 4).

Öğrencilerin okudukları okullara göre dağılımı ise Çizelge 5'te görülmektedir.

Çizelge 5. Öğrencilerin okudukları okullara göre dağılımı

Okul	Bilim Fuarı		Eğitim Bilim Şenliği	
	Sayı	%	Sayı	%
İlköğretim 1.kademe	480	34,46	130	18,68
İlköğretim 2.kademe	569	40,83	346	49,72
Lise	290	20,79	206	29,60
Üniversite-lisans	48	3,42	13	1,86
Üniversite-lisansüstü	7	0,50	1	0,14

Öğrencilerin okudukları okullara göre dağılımı incelendiğinde ilköğretim ikinci kademenin % 40,83-49,72 oranla her iki etkinlikte de ilk sırayı aldığı görülmüştür. Bilim Fuarı katılımcıları arasında ilköğretim birinci kademe öğrencileri % 34,46'lık oranla ikinci ve lise öğrencileri de % 20,79'luk oranla üçüncü sırada yer almıştır. Eğitim Bilim Şenliği katılımcıları arasında ikinci sırayı % 29,60 oranla lise öğrencileri almış ve bunu % 18,68 ile ilköğretim birinci kademe öğrencileri izlemiştir. Üniversite öğrencilerinin oranı ise % 2,00-3,92 arasındadır.

Katılımcılara mesleki durumları da sorulmuş olup, bu konuda Bilim Fuarı'nda 202, Eğitim Bilim Şenliği'nde 59 kişi mesleğini belirtmiştir. Bu kişilerin öğrenci velisi olarak veya etkinliğe duydukları ilgi nedeniyle orada buldukları anlaşılmıştır. Bu iki etkinliğe katılanların mesleki dağılımları şöyledir:

Bilim Fuarı'nda düzenlenen ankete katılanlar içinde en büyük grubu öğretmenler (% 28,21) oluşturmuştur. Bu meslek grubunu mühendisler (% 16,34) ve sağlık personeli (% 9,40) izlemiştir. Yardımcı teknik elemanların oranı % 5,94 olup, mimarlar % 3,46 oranındadır. Bu meslekleri askerler (% 2,97), sanatçılar (% 1,98), bankacılık sektöründe çalışanlar (% 1,98) ve akademisyenler (% 1,49) izlemiştir. Serbest çalışanların (% 5,45) yanı sıra emekliler (% 4,95), avukatlar (% 2,97), yöneticiler (% 1,98), memurlar (% 1,98) ve ev hanımları (% 1,49) da anket dolduran katılımcılar arasındadır. Bunların dışında diğer mesleklerden (kuaför, boyacı, kaynakçı, turizmci, şoför) de çok sayıda kişi ankete katılmış olup, bu mesleklerden olanların oranı genellikle düşük düzeyde çıkmıştır.

Eğitim Bilim Şenliği'nde düzenlenen ankete katılanlar arasında da en büyük grubu öğretmenler (% 44,07) oluşturmuştur. Bu grubu akademisyenler (% 6,78), ev hanımları (% 6,78), emekliler (% 5,08), mühendisler (% 5,08), sanatçılar (% 5,08), bankacılık sektöründe çalışanlar (% 5,08), yöneticiler (% 3,39) ile diğerleri izlemiştir.

Katılımcıların böceklerle bakış açısı

Katılımcıların böceklerle bakış açısını belirlemek üzere bazı sorular sorulmuştur. Bunların ilki böcek beslemeye yönelik olup, bildirim sonuçları ise Çizelge 6'da verilmiştir.

Çizelge 6. Katılımcıların böcek besleme konusundaki durumları

Böcek besleme durumları	Bilim Fuarı		Eğitim Bilim Şenliği	
	Sayı	%	Sayı	%
Böcek besleyen	458	22,56	218	23,88
Böcek beslemeyen	1572	77,44	695	76,12

Böcek besleyenlerin oranının % 22,56-23,88 düzeyinde olduğu Çizelge 6'nın incelenmesiyle anlaşılmıştır. Bu oranın yükseltilmesinin yapılacak eğitim çalışmaları ve bilgilendirmeler ile mümkün olduğu düşünülmektedir.

Beslenen böceklerin neler olduğu sorusuna Bilim Fuarı'na katılanların verdikleri yanıtlarda ipekböceği (% 42,47) en çok beslenen böcek türü olarak ilk sırayı almıştır. Bunu sırasıyla diğer bazı böcek türlerinin larvaları (% 22,32), uğurböceği (% 14,56), karınca (% 11,65), çekirge (% 7,03), sinek (% 3,64), arı (% 3,15) ve ağustos böcekleri (% 1,94) izlemiştir. Eğitim Bilim Şenliği'ne katılanların verdikleri yanıtlar da hemen aynı doğrultuda olmuş ve yine ilk sırayı ipekböceği (% 47,20) almıştır. Daha sonra sırasıyla diğer bazı böcek türlerinin larvaları (% 20,81), uğurböceği (% 17,26), karınca (% 10,15), çekirge (% 6,60), peygamberdevesi (% 3,04), arı (% 2,03) ve sinekler (% 2,03) gelmiştir.

Her iki etkinlikte de böceklerin yanı sıra örümcek, akrep, çiyen, kırkayak gibi eklembacaklılar ile solucan ve sümüklüböcek gibi böcek olmayan canlılara da verilen yanıtlarda rastlanmıştır. Bu durumun bazı kavramların tam bilinmesinden kaynaklandığı ve anketlere yansdığı düşünülmektedir.

Katılımcılara bir diğer soruda böcek beslemek isteyip istemedikleri sorulmuştur. Verilen yanıtların sayısal durumu Çizelge 7'de görülmektedir.

Çizelge 7. Böcek besleme isteklilik durumu

Böcek besleme isteklilik durumu	Bilim Fuarı		Eğitim Bilim Şenliği	
	Sayı	%	Sayı	%
Böcek beslemek isteyen	1144	56,35	522	57,17
Böcek beslemek istemeyen	886	43,65	391	42,83

Çizelge 7'den de görüldüğü gibi her iki etkinlikteki ankete katılanların yarısından çoğunun bu yönde istekli olduğu ortaya çıkmıştır. İsteklilik oranının yükseltilebilmesi için konunun üzerinde durulmasında yarar vardır. Özellikle böceklerin kuş, köpek, kedi vb. hayvanlardan farklı olarak herhangi bir bedel ödenmeden sağlanabilmesi; beslenmelerindeki giderlerin düşük oluşu; daha kolay edinilebilmeleri; doğru türlerin seçilmesi durumunda insanlar için sağlık sorunu yaratma riskinin yok denilecek düzeyde olması gibi faktörler, böceklerin beslenmesi açısından etkili avantajlar olarak öne çıkmaktadır. Bu konuda yapılacak eğitimlerle bilinçlenmenin artırılması, böcek besleme yönündeki istekliliği daha da arttırabilecektir.

Her iki ankette de gelecekte böcek koleksiyonu yapma istekliliği belirlenmeye çalışılmış ve buna ilişkin sonuçlar Çizelge 8'de verilmiştir.

Çizelge 8. Katılımcıların böcek koleksiyonu yapma istekliliği

Böcek koleksiyonu yapma istekliliği	Bilim Fuarı		Eğitim Bilim Şenliği	
	Sayı	%	Sayı	%
İsteyen	1079	53,15	466	51,04
İstemeyen	951	46,85	447	48,96

Görüldüğü gibi her iki grupta da katılımcıların yarısı bu istekliliği gösterirken, diğer yarısı göstermemiştir. Bu durumun nedenleri üzerinde durulmasında ve böcek koleksiyonu yapma istekliliğinin desteklenmesinde ve bilinçlendirmenin artırılmasında yarar vardır. Özellikle çocukların yetiştirilmesinde büyük önem taşıyan ve onların fiziksel, duygusal, sosyal ve zihinsel gelişiminde önemli yer tutan hobiler içinde koleksiyon yapmanın tüm dünya kültürlerinde büyük bir önemi vardır. Zevkle yapılan bu uğraşların yaşama sokulması ve yaşamda yer alanların ise çeşitliliğinin artırılması özellikle öğrencilik döneminde kolayca gerçekleştirilebilmekte ve bu konuda başta aileler olmak üzere eğitim kurumları ile diğer toplumsal kuruluşlara önemli görevler düşmektedir. Bu bakış açısı ile doğaya zarar vermemek koşuluyla hobiler arasına böcek koleksiyonu yapmanın da eklenmesi doğayla barışık yeni kuşakların yaratılması açısından üzerinde durulması gereken bir noktadır.

Doğadaki canlıları ve özellikle de böcekleri daha yakından tanımak, bu konuda bilgi sahibi olarak bilinçlenmeyi arttırmak üzere düzenlenebilecek kurs ve etkinliklere katılma istekliliğinin belirlenmesini amaçlayan soruya verilen yanıtlar ise Çizelge 9'da görülmektedir.

Çizelge 9. Doğadaki canlılar ve özellikle böcekler konusunda düzenlenecek kurs ve etkinliklere katılma istekliliği

Kurs ve etkinliklere katılma istekliliği	Bilim Fuarı		Eğitim Bilim Şenliği	
	Sayı	%	Sayı	%
Katılmak isteyen	1334	65,71	642	70,31
Katılmak istemeyen	696	34,29	271	29,69

Görüldüğü gibi bu yöndeki etkinliklere katılma istekliliği % 65,71-70,31 gibi azımsanmayacak oranlardadır. Bu konularda düzenlenecek etkinliklerle, bilgilerin artırılmasına paralel olarak bilinçlenmenin de arttırılacağı düşünülmektedir. Her ne kadar okul müfredatında doğanın bileşenleri ve çeşitlilik öğeleri gibi konular işlenmekteyse de, katılımcılar için bu bilgilerin yeterli olmadığı anlaşılmıştır. Doğayı bir laboratuvar olarak ele alacak şekilde planlanan çalışmalarda başarıya ulaşılması mümkündür. Bu konuda Tezcan et al. (2008) tarafından TÜBİTAK destekli olarak yürütülen "İlköğretim öğrencilerinde böcek farkındalığı yaratma projesine" büyük bir yönelimin olması, bu alandaki eğitici etkinliklere katılma istekliliğinin göstergesi olması yönünden önemlidir. Benzeri çalışmaların doğa ve böceklerle ilgili çalışmalar yapan başta

resmi kurumlar olmak üzere dernekler ve vakıflar gibi sivil toplum kuruluşlarınınca tüm Türkiye’de yürütülmesinde yarar olacağı düşünülmektedir.

Bir diğer soruda ise böcek denildiğinde katılımcıların akıllarına ne geldiği sorulmuş olup, verilen yanıtların genel olarak beş başlık altında toplandığı görülmüştür.

Bu yanıtlar Bilim Fuarı ve Eğitim Bilim Şenliği için birlikte değerlendirildiğinde, başta böcek korkuları olmak üzere, tiksinti ve iğrenme gibi olumsuz duyguları ifade edenlerin oranının sırasıyla % 37,65-38,57 düzeyinde olduğu görülür. Aynı soruyu bildiği değişik böcek türlerinin adını yazarak yanıtlayanlar % 17,83-24,93 düzeyinde olmuştur. Böcekleri sevimli, güzel ve ilginç canlılar olarak bildirenlerin oranı ise % 19,94-20,97 düzeyindedir. Böcekleri bir çeşitlilik unsuru olarak gören ve doğanın bileşenleri arasında kabul edenlerin oranı ise % 13,05-15,87 düzeyindedir. Böceklerin büyüklük, anten, kanat gibi yapısal durumlarına vurgu yapanlar ise % 23,83-26,61 düzeylerinde olmuştur.

Yanıtlarda öne çıkan böceklerle ilgili hoşnutsuzlukların kökeninde, geçmişten gelen böcek korkularının büyük yer tuttuğu bilinmektedir. Gerçekte bu oranın % 37-38’in çok daha üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Böcekler hakkında bilgilendirmeye bağlantılı olarak bilinçlendirme sonucunda bu korkuların önemli oranda azaltılabileceği Tezcan et al. (2008) tarafından yapılan çalışmada görülmüştür. Bu nedenle yukarıda değinilen doğa eğitimi programlarına öncelikle yer verilmesinde ve böcek korkularının, böcek sevgisine dönüştürülmesinde yarar vardır.

Sonuç ve Öneriler

Yaklaşık 3000 kişiyle yapılan bu anket çalışmaları birlikte değerlendirildiğinde, her iki anketten elde edilen bulguların birbiriyle önemli paralellikler gösterdiği anlaşılmıştır. Anketlerde ön plana çıkan dinamik kesim öğrencilerdir. Katılımcılara sorulan sorulardan elde edilen yanıtlar, katılımcıların böceklerle bakış açılarının pozitif, doğayla ilişki kurmaya istekli, doğadaki böceklerin farkında fakat temkinle yaklaşma eğiliminde olduklarını göstermiştir. Bu konuda doğru bilgi eksikliği duydukları ve bu açığı kapatma yönünde de adım atmaya hazır oldukları anlaşılmıştır. Bu eksikliğin başta ailelerin desteği olmak üzere, eğitim müfredatında ciddi değişiklik ve desteklemelerle giderilebilmesinin mümkün olduğu ve bu potansiyelin küçük katkılarla harekete geçirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Sevgi, bilgi, bilinç kavramlarının birbirini beslediği göz ardı edilmeden en kısa zamanda konunun ele alınmasında yarar vardır. Bu gibi etkinliklerin sürdürülmesi, özellikle böcekler konusunda çalışmalar yürüten kurumların, vakıfların ve derneklerin bu konuda da üzerlerine düşeni yapması,

doğa ve çevre içinde böceklerin işlevleri konusunda daha bilinçli yeni kuşaklar oluşturulması yönünden önemlidir. Ayrıca yukarıda ortaya konan katılımcı profilinin zaman zaman başka fuar ya da şenliklerde de izlenmesinde ve etkinlik kapsamının doğa ve böcekler dikkate alınarak belirlenmesinde yarar olduğu düşünülmektedir.

Özet

Bu çalışma katılımcıların doğaya ve böceklere bakış açısını değerlendirmek üzere yapılmış iki anketin sonuçlarını içermektedir. İzmir'de yürütülen bu anketlerden ilki 2003 yılında düzenlenen Bilim Fuarı'nda 2030 kişiyle, ikincisi ise 2004 yılında düzenlenen Eğitim Bilim Şenliği'nde 913 kişiyle yapılmıştır.

Katılımcı profilinin incelenmesiyle cinsiyetler oranının eşit; 25 yaş altı katılımcı oranının % 90'ın üzerinde; ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin oranının % 40-49 arasında olduğu anlaşılmıştır.

Katılımcıların böceklere bakışları incelendiğinde evinde böcek besleyenlerin oranının (% 22-23) düşük, fakat besleme istekliliğinin (% 56-57) daha yüksek olduğu görülmüştür. Böcek koleksiyonu yapmak isteyenler % 51-53 oranlarında; doğadaki canlıları ve böcekleri konu alan etkinliklere katılma istekliliği % 65-70 oranındadır. Katılımcıların % 37-38'i böceklerden korktuklarını, tiksindiklerini; % 19-20'si ise onları sevimli ve ilginç canlılar olarak bulduklarını belirtmişlerdir.

Bu sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde, katılımcıların doğaya ve böceklere bakış açılarının pozitif, doğayla ilişki kurmaya istekli, doğanın ve böceklerin farkında fakat temkinle yaklaşma eğiliminde oldukları anlaşılmaktadır. İnsanlara bilimi ve doğayı sevdirmeyi amaçlayan bu nitelikteki etkinliklerin desteklenmesinde ve yaygınlaştırılmasında çok büyük yarar olduğu ortadadır. Başta eğitim programlarını yapanlar olmak üzere böcek ve doğa bilimleri konusunda çalışan kurumların, vakıfların ve derneklerin de üzerlerine düşeni yapması önemlidir. Bu durum çevre, doğa ve böcekler konusunda daha bilinçli yeni kuşakların oluşturulması yönünden önem taşımaktadır.

Teşekkür

Çalışmanın gerçekleşmesine PRJ-ÇDP/2 projesi kapsamında destek veren Ege Üniversitesi Bilim Teknoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi (EBİLTEM) Müdürlüğüne; etkinliklere stantla katılma yönündeki destekleri için Ege Üniversitesi Rektörlüğüne, Ziraat Fakültesi Dekanlığına, Bitki Koruma Bölümü Başkanlığına ve Entomoloji Anabilim Dalı Başkanlığına teşekkür ederiz. Ayrıca stantlarda anketlerin yapılması ve katılımcıların bilgilendirilmesi konusunda özverili katkıları için de Dr. Füsün Tezcan, Dr. Bilge Mısırlıoğlu, Dr. Bilgin Güven, Dr. Fatma Özsemerci, Enbiye Ulutaş, Tülin Kılıç, Tevfik Turanlı, Ekrem Kaya, Erkan Yılmaz, Cevdet Kaplan, Dr. Sezin Bulut, Mustafa Gücük, Ali Güncan, Doç. Dr. Ferit Turanlı, Dr. Sinan Anlaş, Dr. Bekir Keskin, Dr. Peyman Can ve Dr. Meltem Özçankaya'ya içten teşekkürlerimizi sunarız.

Yararlanılan Kaynaklar

- Anonymous, 2003. Bilim Fuarı Organizasyon Komitesi (İstanbul Bilim Merkezi Vakfı, Deneme Bilim Merkezi, İzmir Büyükşehir Belediyesi, Ebiltem ve Ege Üniversitesi) tarafından hazırlanan Değerlendirme Raporu. 51 s.
- Anonymous, 2004. Eğitim Bilim Şenliği Organizasyon Komitesi (İzmir İl Millî Eğitim Müdürlüğü ve İzmir Büyükşehir Belediyesi) tarafından hazırlanan Değerlendirme Raporu. 2 s.
- Tezcan, S., E. Pehlivan & Y. Karsavuran, 2006. Lodos Entomoloji Müzesi (LEMT)'nin Türkiye doğa tarihi çalışmalarındaki yeri ve önemi. 2. Ulusal Doğa Tarihi Kongresi Bildirileri, 3-4 Kasım 2006, Ankara, 152-162.
- Tezcan, S., F. Tezcan, N. Gülperçin, R. Tanyeri & A. Üzüm, 2008. Böfyap-İlk: İlköğretim öğrencilerinde böcek farkındalığı yaratma projesi. Tübitak Bilim ve Toplum Projesi Sonuç Raporu, 173 s.